

Archeologisch vooronderzoek Sint-Denijs-Westrem (Gent) – Beukenlaan

Natasja Reyns en Annick Van Staey

Bornem
2011

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 063

Aard onderzoek: Prospectie

Vergunningsnummer: 2011/424

Naam aanvrager: Natasja Reyns

Naam site: Sint-Denijs-Westrem – Beukenlaan

Opdrachtgever: Promoval nv, Lindestraat 13, B-9240 ZELE

Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM

Terreinwerk: Natasja Reyns en Annick Van Staey

Administratief toezicht: Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Nancy Lemay, Gebroeders van Eyckstraat 4-6, B-9000 GENT

Trajectbegeleiding: Maarten Berkers, Dienst stadsarcheologie van de stad Gent, Dulle Grietstraat 12
9050 GENTBRUGGE

Rapportage: All-Archeo bvba

Determinaties: drs. Jordi Bruggeman en dra. Natasja Reyns

All-Archeo bvba

Barelveldweg 4

B-2880 Bornem

info@all-archeo .be

0478 36 57 07

0498 15 84 40

© All-Archeo bvba, 2011

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	7
2.1 Afbakening studiegebied.....	7
2.2 Aard bedreiging.....	8
2.3 Onderzoeksopdracht	9
3 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	11
3.1 Landschappelijke context.....	11
3.1.1 Topografie.....	11
3.1.2 Hydrografie.....	11
3.1.3 Bodem.....	12
3.2 Beschrijving gekende waarden.....	12
3.2.1 Historische gegevens.....	12
3.2.2 Archeologische voorkennis.....	13
3.2.3 Inschatting intactheid archeologisch erfgoed en archeologische potentie.....	16
4 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	17
4.1 Toegepaste methoden & technieken.....	17
4.2 Bodem.....	17
4.3 Bespreking sporen.....	18
4.4 Besluit.....	21
5 WAARDERING.....	23
6 ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN.....	25
7 AANBEVELINGEN.....	27
7.1 Adviezen.....	27
8 BIBLIOGRAFIE.....	29
8.1 Publicaties.....	29
8.2 Websites.....	29
9 BIJLAGEN.....	31
9.1 Lijst van afkortingen.....	31
9.2 Glossarium.....	31
9.3 Archeologische periodes.....	31
9.4 Lijst van plannen en tekeningen.....	31
9.5 CD-rom.....	31

1 Inleiding

Naar aanleiding van reliëfwijzigingen, terreinaanlegwerken en de bouw van appartementen door Promoval nv, werd door Onroerend Erfgoed, een prospectie met ingreep in de bodem, door middel van proefsleuven geadviseerd.

Deze opdracht werd op 2 november 2011 aan All-Archeo bvba toegewezen. Het terreinwerk werd uitgevoerd op 7 en 8 december 2011, onder leiding van Natasja Reyns en met medewerking van Annick Van Staey. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen, zodat een advies wordt uitgebracht over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied, of bepaalde zones hierbinnen en het definiëren van eventuele sites die in de toekomst volledig onderzocht dienen te worden alvorens die zones vrijgegeven kunnen worden.

Graag willen we ook Maarten Berkers, Dienst stadsarcheologie van de stad Gent, bedanken voor zijn begeleiding en advies tijdens de uitvoering van het project.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij Onroerend Erfgoed.

2 Projectgegevens en afbakening onderzoek

2.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen, gemeente Gent (Fig. 1), deelgemeente Sint-Denijs-Westrem, percelen 30D en 59D2 (kadaster Gent, 25ste afdeling, sectie A). Het onderzoeksgebied beslaat een oppervlakte van ca. 1 ha en is volgens het gewestplan gelegen in woongebieden (0100).

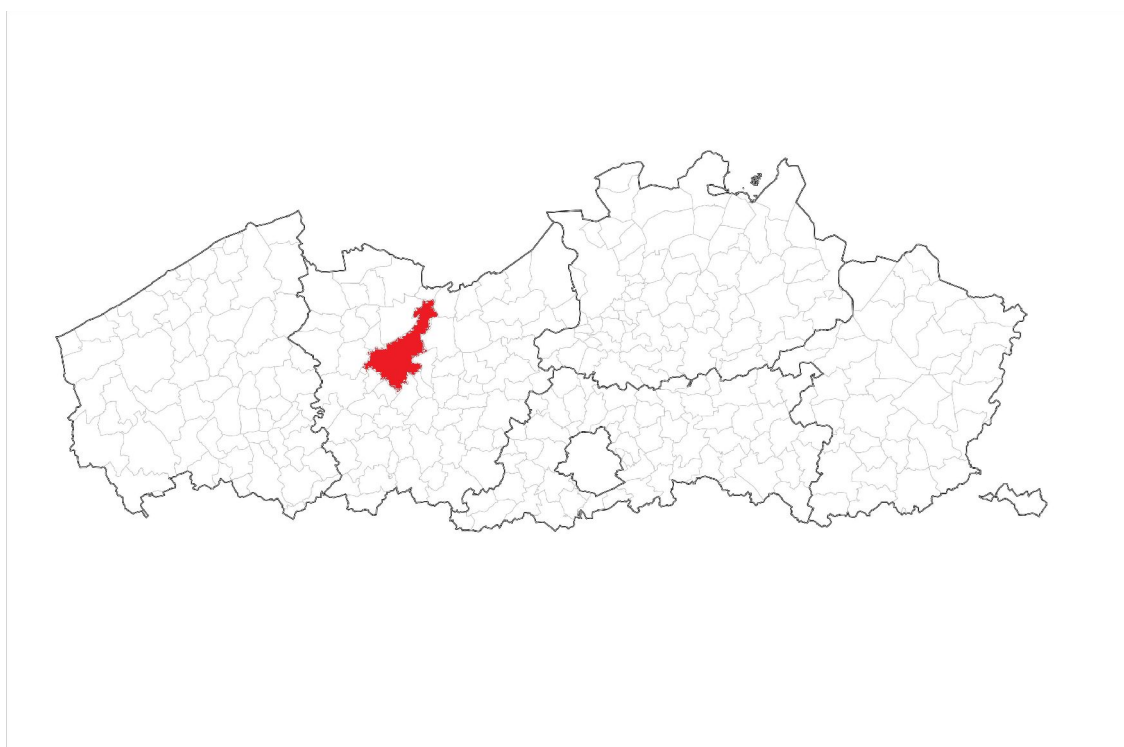

Fig. 1: Situeringsplan

- Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
 - Provincie: Oost-Vlaanderen
 - Locatie: Sint-Denijs-Westrem, Gent
 - Plaats: Beukenlaan
 - Toponiem: Steenaarde/Steenarde
 - x/y Lambert 72-coördinaten:
 - 101617; 191225
 - 101541; 191165
 - 101655; 191170
 - 101595; 191099

Het projectgebied (Fig. 2) is gelegen ten zuidwesten van de stad Gent, in het noordoosten van de deelgemeente Sint-Denijs-Westrem. Het terrein wordt ingesloten door de Beukenlaan in het westen en in het noorden, de Lettelbroeklaan in het zuidoosten en de Steenaardestraat in het zuidwesten.

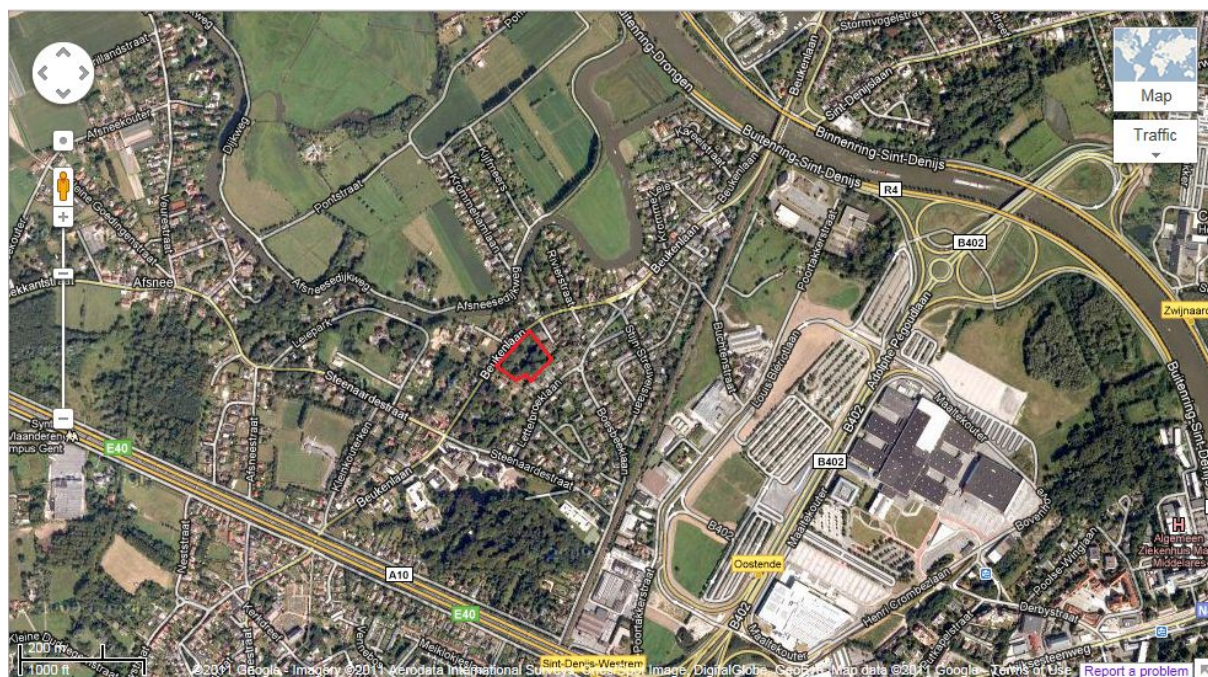

Fig. 2: Kleurenorthofoto met een situering van het onderzoeksgebied (maps.google.nl)

2.2 Aard bedreiging

Ter hoogte van de Beukenlaan worden op een terrein reliëfwijzigingen uitgevoerd en appartementen gebouwd (Fig. 3). Dit gaat gepaard met een verstoring van het archeologisch bodemarchief.

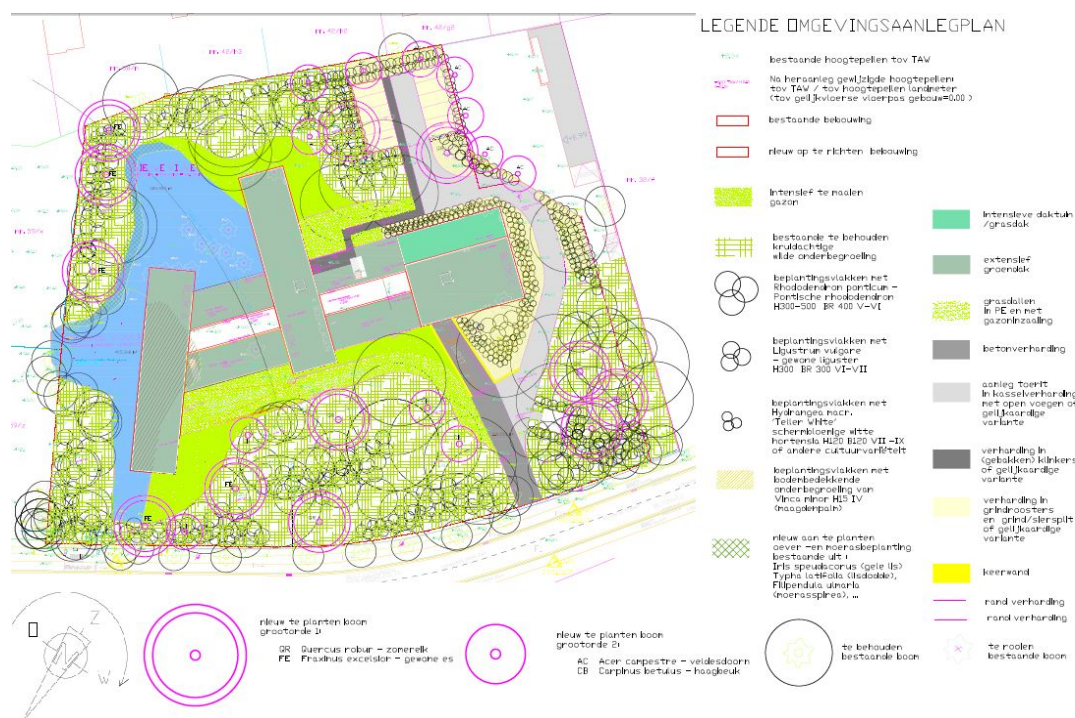

Fig. 3: Ontwerpplan

2.3 Onderzoeksopdracht

De bedoeling van het onderzoek was het vaststellen van eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen om de gevolgen van de geplande bodemingrepen te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen, zijnde bijvoorbeeld het vrijgeven van de terreinen of de noodzaak van een eventueel vervolgonderzoek.

Een aantal vragen dienden in het bijzonder beantwoord te worden:

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen (goed, gebioturbeerd, ...)?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

3 Beschrijving referentiesituatie

3.1 Landschappelijke context

3.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen op circa 10 m TAW (Fig. 4). Binnen het eigenlijke projectgebied zijn hoogteverschillen waar te nemen. Het noordelijke deel van het terrein, waar ook de vijver zich bevindt, is het laagst gelegen. De zuidelijke zijde is het hoogst gelegen. Het terrein bevindt zich langs de Leie, op de overgang naar de polder.

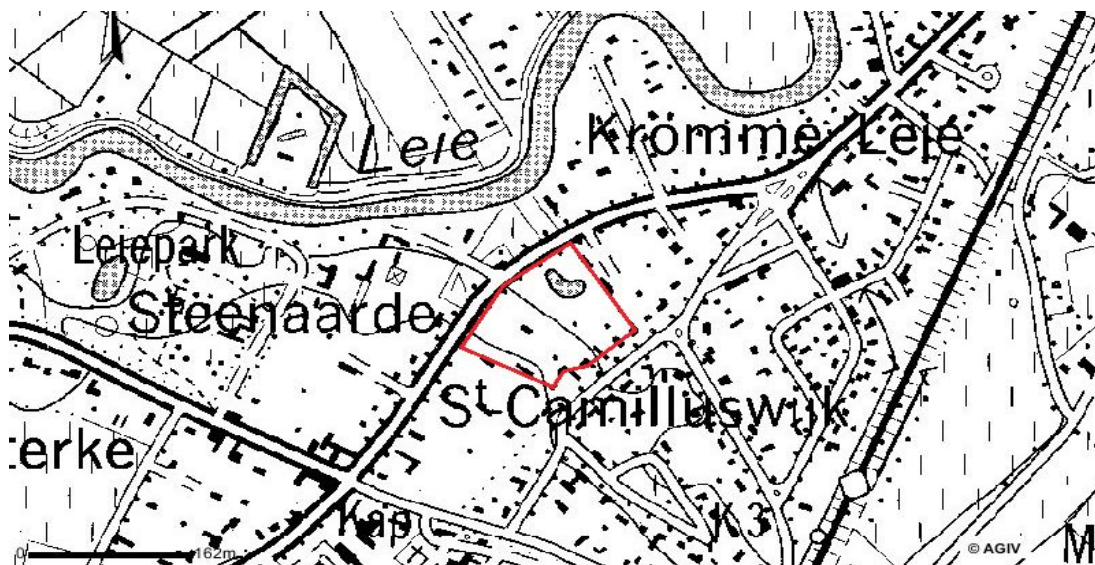

Fig. 4: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

3.1.2 Hydrografie

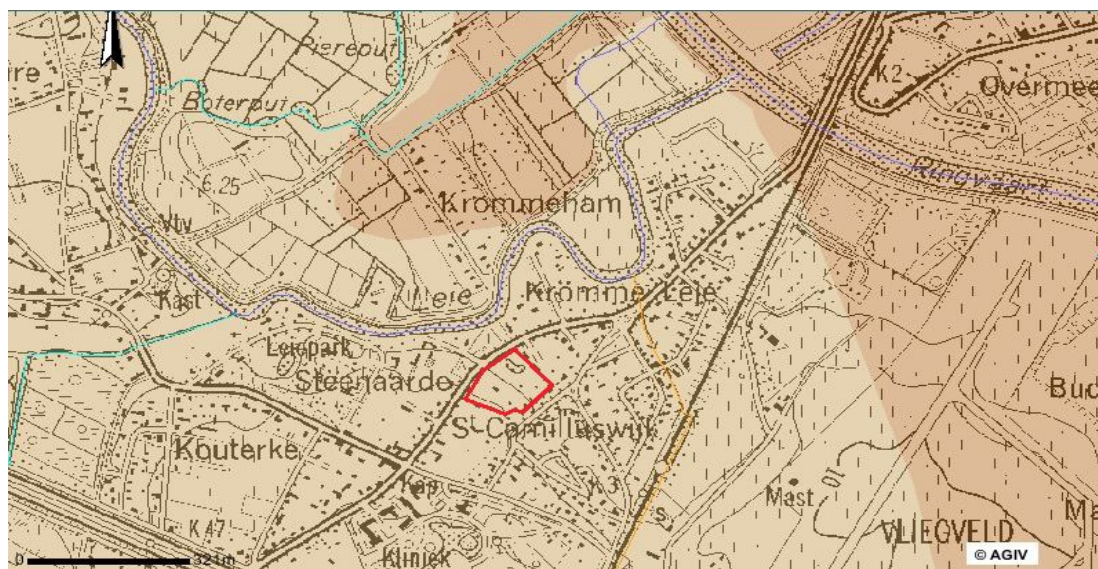

Fig. 5: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

Het gebied is gelegen binnen het Leiebekken, in het bijzonder de subhydrografische zone van de Leie van de monding van de Kalebeek (excl.) tot de monding in de Ringvaart (Fig. 5). Ten noordwesten is de Leie gelegen, die in het noordoosten uitmondt in de Ringvaart.

3.1.3 Bodem

De geologische ondergrond bestaat uit het lid van Egem (TtEg), een formatie gekenmerkt door grijsgroen zeer fijn zand, kleilagen, zandsteenbanken, glauconiet- en glimmerhoudend.¹

De bodem is op de bodemkaart weergegeven als opgehoogde gronden (ON). Ten zuiden bevinden zich matig natte zandbodems zonder profiel (Zdp) en droge zandbodems met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizon (Zbc(h)). Ten noorden, aan de overzijde van de Leie, situeren zich natte zandleembodem zonder profiel (Lep), sterk gleyige kleibodem zonder profiel (Eep) en zeer sterk gleyige zware kleibodem zonder profiel (Ufp).

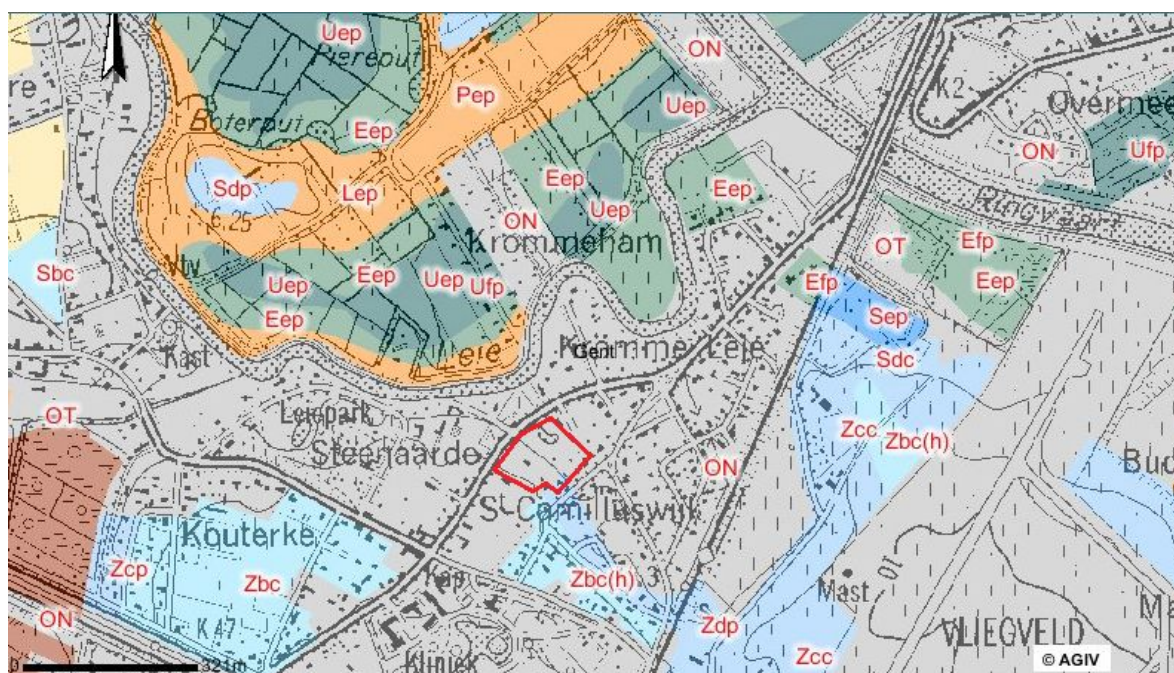

Fig. 6: Bodemkaart (<http://www.agiv.be>)

3.2 Beschrijving gekende waarden

3.2.1 Historische gegevens

De oudste vermelding "Westrehem" (midden 10de eeuw) betekent woonplaats in het Westen. In de 12de-13de eeuw wordt de naam van de patroonheilige van het dorp toegevoegd: Sint-Denijs. Tot het einde van de 18de eeuw was het eigendom van de St.-Pietersabdij als deel van de heerlijkheid van Overmeers.²

Verder bestaat specifiek voor het onderzoeksgebied ook oud kaartmateriaal. Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778) (Fig. 7) is ter hoogte van het onderzoeksgebied moeras zichtbaar. Net ten zuidwesten is bewoning te zien. De Atlas der Buurtwegen uit circa 1841 toont een gelijkaardig beeld (Fig. 8).

¹ www.dov.vlaanderen.be

² <http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/21121>

Fig. 7: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.ngi.be>)

Fig. 8: Atlas der Buurtwegen (<http://www.gisoost.be/ATLASBW/>)

3.2.2 Archeologische voorkennis

Ten oosten en ten westen van het projectgebied zijn volgens de Centraal Archeologische Inventaris enkele CAI-locaties aanwezig (Fig. 9):

Ten westen

- CAI 151283: Parochiekerk Sint-Jan-Baptist (WSH056). Op de kaart van Horenbault wordt een ovale omwalling weergegeven met centraal de kerk van Afsnee. De nog bestaande

kerk is het resultaat van heel wat herstelwerken en meerdere bouwcampagnes. Ten zuiden van de kerk bevindt zich op de kaart een tweede component die gedeeltelijk door een gracht is begrensd. Het gaat waarschijnlijk om een hofstede bij de kerk. De kerk is in in oorsprong 11de-12de eeuws en in de 13de eeuw werd de kerk uitgebreid. De 15de-eeuwse uitbreidingsfase wordt gekenmerkt door gebruik van baksteen.³

- CAI 151318: Broekkantstraat 2. Oorspronkelijk een vierkant tuinpaviljoen, opgericht tussen 1715 en 1730.⁴
- CAI 151320: Goed te Daerupt, site met walgracht. Daarop is waarschijnlijk een verdwenen hoeve, die nabij of op een motte zou gelegen hebben, gelegen. Er is echter geen zekerheid dat het om een motte zou gaan. Door de aanwezigheid van de kerk (CAI 151283) kan er echter wel sprake zijn van een opperhof-neerhofstructuur. De kern van het huidige gebouw gaat terug tot de 18de eeuw, maar het domein zelf is veel ouder (zeker 15de-eeuws).⁵

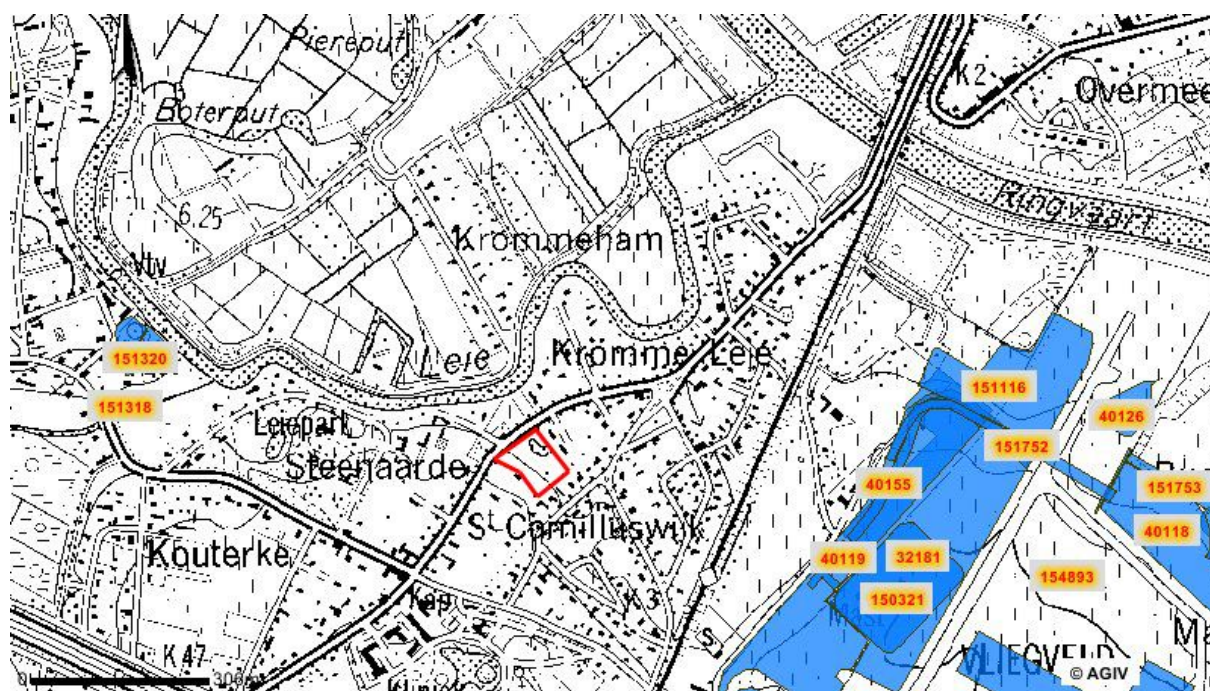

Fig. 9: CAI (<http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai>)

Ten oosten van het onderzoeksterrein werd een grootschalig archeologisch onderzoek uitgevoerd op de locatie van een voormalig vliegveld waar zich nu Flanders Expo bevindt:

- CAI 32181: lithische artefacten uit de midden- en late steentijd en losse vondsten uit de vroege middeleeuwen. Resten van bewoning uit de late bronstijd of vroege ijzertijd en uit de Romeinse tijd. Uit dezelfde periode ook nog resten van begraving en van een wegtracé. Tot slot nog resten van bewoning uit de vroege middeleeuwen.⁶
- CAI 40118: resten van bewoningssporen uit het finaal-neolithicum, de late ijzertijd en de Romeinse tijd. Eveneens resten van begraving uit de Romeinse tijd.⁷
- CAI 40119: bewoningssporen uit de ijzertijd, uit de Romeinse tijd en uit de vroege middeleeuwen. Resten van begraving uit de Romeinse tijd.⁸

³ Charles *et al.* 2008

⁴ Vanholme 2006

⁵ Vanholme 2006

⁶ Vermeulen 1992

⁷ Hoorne *et al.* 2007

⁸ Hoorne *et al.* 2007

- CAI 40126: infrastructuurresten uit de Wereldoorlogen.⁹
- CAI 40155: resten van bewoning uit de midden- en late bronstijd, ijzertijd en vroege middeleeuwen. Resten van begraving uit de Romeinse tijd.¹⁰
- CAI 150321: resten van bewoning uit de metaaltijden, Romeinse tijd, en vroege middeleeuwen. Losse vondst van lithische artefacten.¹¹
- CAI 151116: bewoningssporen van onbepaalde datering.¹²
- CAI 151752: lithisch materiaal uit het finaal-paleolithicum en mesolithicum. Losse vondsten uit het midden neolithicum. Resten van bewoning uit de metaaltijden en Romeinse tijd en van begraving uit de metaaltijden.¹³
- CAI 151753: enkele onbepaalde sporen van bewoning¹⁴

Zoals uit de raadpleging van de Centrale Archeologische Inventaris al duidelijk naar voor komt, is nabij het onderzoeksgebied een belangrijke site gelegen. Daarom wordt deze kort toegelicht.

Reeds vanaf de 19de eeuw was de site van Flanders Expo gekend door toevalsvondsten. Vanaf de jaren 80 van vorige eeuw vonden enkele noodopgravingen en werfcontroles plaats. Sinds 2007 wordt het The Loop-project archeologisch begeleid. Uit het onderzoek blijkt een bewoningsgeschiedenis, die gaat van het finaal neolithicum tot en met de Tweede Wereldoorlog. Van het finaal neolithicum zijn vermoedelijk drie graven geregistreerd. Sporen uit de midden-bronstijd omvatten een gedeeltelijk bewaarde circulaire greppel, mogelijk een overblijfsel van een grafheuvel, twee slecht bewaarde drieschepige gebouwstructuren en een cluster aan nederzettingssporen. Ook uit de late bronstijd is een gebouw aangetroffen, alsook enkele kuilen. De ijzertijdsporen zijn talrijk en onder te verdelen in enkele erven, verspreid over het terrein. Een erf bestaat uit een hoofdgebouw (waarvan minstens zeven exemplaren aangetroffen werden), bijgebouwen en kuilen. Daarnaast zijn er ook enkele kleinere constructies en een kuilenzone, dat als grafveld of een andere rituele zone kan worden ingevuld.

Uit de Romeinse periode stammen opnieuw talrijke erven (met minstens 15 hoofdgebouwen), die ook waterputten bevatten. De hoofdgebouwen zijn min of meer kruisvormige gebouwstructuren waarbij enkele zware nokpalen worden vergezeld door één tot twee koppels ontdubbelde middenpalen, en zo éénschepige constructies vormend. Daarnaast is er ook een potstalgebouw blootgelegd.¹⁵ Ook begravingen stammen uit deze periode: brandrestengraven en kleine familiegrafveldjes, verspreid over de site. Het grafveld werd grotendeels in de jaren '80 opgegraven. Aan de hand van later archeologisch onderzoek werden nog enkele brandrestengraven bloot gelegd, die tot dit grafveld behoren.

De vroege middeleeuwen worden vertegenwoordigd door een grote Merovingische nederzetting, met minstens een éénschepige gebouwstructuur en elf waterputten.¹⁶ De nederzetting situeerde zich op de flank van een zandige opduiking, die uitkeek over de Leie. Andere nederzettingen werden vernietigd door de aanleg en afbraak van een parking, zonder voorgaand archeologisch onderzoek.¹⁷ De volle middeleeuwen hebben ook nederzettingssporen achtergelaten, die eveneens deels verstoord zijn. Op de top van een lage heuvel werd een gelijktijdige windmolen opgegraven.¹⁸

9 Messiaen/Bartholomieux 2008

10 Hoorne *et al.* 2008

11 Hoorne/Messiaen 2009

12 Messiaen 2010

13 Hoorne 2010

14 Hoorne 2010

15 Hoorne *et al.* 2009: 153

16 Hoorne *et al.* 2007: 31

17 Bartholomieux *et al.* 2007: 51

18 Hoorne *et al.* 2007: 105

Op de site bevond zich tot slot tijdens de Wereldoorlogen een vliegveld waardoor verschillende recentere grachten en sporen zichtbaar zijn. Daarnaast zijn er ook 19de- en 20ste-eeuwse bewoningssporen teruggevonden.¹⁹

3.2.3 Inschatting intactheid archeologisch erfgoed en archeologische potentie

De omgeving van het projectgebied omvat verschillende gekende archeologische waarden. Deze dateren van de steentijd tot recente tijden en omvatten zeer diverse sporen en periodes. De sporen zijn grotendeels te benoemen als resten van bewoning en van begraving. De kans dat gelijkaardige archeologische waarden aangetroffen worden binnen het onderzoeksgebied is reëel. De omgeving van het onderzoeksgebied is verder, afgaande op oud cartografisch materiaal, moeras geweest.

Op basis van het bureauonderzoek kon de intactheid van het archeologisch erfgoed moeilijk ingeschat worden. Wel is op het terrein een kunstmatig aangelegd vijver aanwezig, die het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed verstoord heeft.

¹⁹ Hoorne 2010: 99

4 Resultaten terreinonderzoek

4.1 Toegepaste methoden & technieken

De totale af te graven oppervlakte bedroeg minstens 12% van het te prospecteren terrein, respectievelijk 10% door middel van proefsleuven en 2% door middel van kijkvensters en/of dwarsleuven. De bovengrond werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog.

Tijdens het onderzoek werd de methode van continue sleuven gebruikt:

- parallelle proefsleuven ononderbroken over het volledige terrein;
- de afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 15 m (van middenpunt tot middenpunt);
- de minimale breedte van een sleuf was één graafbak breed, in dit geval 1,80 m.

Omwille van de beperkte oppervlakte die onderzocht kan worden aan de hand van proefsleuven, wat een gevolg is van de grote beboste zones die behouden zullen blijven (zie verder), is er voor geopteerd om zo veel mogelijk sleuven twee graafbakken breed te maken, om aan de opgelegde oppervlakte te komen. Omwille van dezelfde reden is de aanleg van kijkvensters moeilijk. Daarom wordt er op toe gezien dat deze oppervlakte gecompenseerd wordt in de onderzochte oppervlakte aan de hand van proefsleuven.

Alle sporen, werkputten en minstens één representatief profiel per werkput werden fotografisch vastgelegd. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied. Daarnaast werden alle hoofdmeetpunten, proefsleuven, vlakken, profielen, sporen, en aanlegvondsten topografisch ingemeten.

Het projectgebied omvat een oppervlakte van circa 0,88 ha (of 8780 m²). Het onderzoek geeft volgende getallen als resultaat:

- Onderzoekbare zone: 4578 m²
 - Te onderzoeken zone
 - Proefsleuven = 10 % of 458 m²
 - Kijkvenster en dwarsleuven = 2% of 92 m²
- Onderzochte oppervlakte
 - Aantal aangelegde proefsleuven: 9
 - Onderzochte oppervlakte: 811 m²
 - Aantal aangelegde kijkvensters: 1
 - Onderzochte oppervlakte: 53 m²

Tot slot dient nog de aanwezigheid van een verstoorde zone (vijver) van circa 654 m² en diverse gebouwen van circa 328 m² vermeld worden. Verder zijn er ook enkele zones bos die behouden zullen blijven. Deze hebben een oppervlakte van circa 3220 m².

4.2 Bodem

Over het merendeel van het onderzoeksgebied bevindt het aangetroffen archeologisch niveau zich op circa 90 cm tot 1,76 m onder het maaiveld, tussen circa 5,60 en 7,80 m TAW. Het archeologisch niveau is het diepst in het noordoosten van het terrein. De leesbaarheid van de bodem is matig tot goed en werd voornamelijk gehinderd door de natte toestand van de bodem in het noorden (Fig. 10). De bodem in het zuidelijke deel is dan weer zeer droog (Fig. 11), waardoor het vlak snel verstuift.

Ter hoogte van het onderzoeksgebied bestaat het bodemprofiel uit een A-horizont, met een dikte van 10 tot 30 cm. Deze is gelegen op een ophogingspakket met een dikte van 40 tot 50 cm, dat zich op zijn beurt op de C-horizont bevindt. Op het grootste deel van het terrein herhaalde de opeenvolging van A-horizont en ophogingspakket zich twee tot drie maal.

Fig. 10: WP3PR1

Fig. 11: WP8PR1

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (zie hoger) wordt aangegeven dat het onderzoeksgebied deels gelegen is in moeras. Het terrein is echter gelegen op de rand van het alluvium van de Leie. Dit wordt ook aangegeven door de vermelde ophogingen aan de noordoostelijke zijde van het terrein.

4.3 Bespreking sporen

Werkputten 1-3 (noordoosten)

In werkput 1 werden reeds op een hoger niveau dan de contactzone met de C-horizont sporen aangetroffen. Deze tekenden zich af in het onderste ophogingspakket, dat bestaat uit geroerde moederbodem. De sporen omvatten in de eerste plaats zes cirkelvormige sporen (Fig. 12), die zich op één lijn bevinden. Ze hebben een diameter van 1,20 m en een bewaarde diepte van 20 cm (Fig. 13). De vulling bestaat uit een los grijswit gevlekt pakket sintels. Verder bevindt zich in deze zone een greppel, die één van de ronde sporen met sintels doorsnijdt, en dus jonger is. Rondom de besproken sporen is een blauwgroene verkleuring zichtbaar, dat vermoedelijk een natuurlijk verschijnsel is. In deze verkleuring werden een bodemfragment rood geglaazuurd aardewerk aangetroffen, evenals een wandfragment groen glas van een fles. De vondsten zijn te dateren in nieuwe of nieuwste tijd.

Fig. 12: WP1S4 en WP1S5

Fig. 13: Coupe van WP1S1

Het was de bedoeling deze zone na registratie nog te verdiepen tot op de contactzone met de C-horizont. Gezien de overige vaststellingen op het terrein echter geen waardevolle archeologische

waarden opleverden (zie verder), werd in overleg met Onroerend Erfgoed besloten dat aan de hand van de uitgevoerde prospectie het terrein voldoende onderzocht is.

De overige werkputten werden wel op de contactzone met de C-horizont aangelegd, tenzij muurresten aangetroffen werden (zie verder). In werkput 2 bevindt zich een greppel met een lichtgrijze gelaagde zandige vulling, met een breedte van 15 cm en een diepte van 14 cm (Fig. 14). De greppel bevatte een wandfragment steengoed, afkomstig van een jeneverfles. De vondst lijkt de greppel te dateren in de nieuwe of nieuwste tijd. Daarnaast is een vierkant paalspoor gelegen met een lichtgrijze humeuze vulling, een breedte van 22 cm en een diepte van 48 cm (Fig. 15). Meer naar het westen is een puinpakket (WP2S3, Fig. 16) aanwezig en achteraan de werkput bevindt zich tot slot nog een greppeltje (WP2S4) met een homogene donkergrijze vulling en een noordwest-zuidoost oriëntatie. Het puinpakket bevatte een wandfragment industrieel wit aardewerk, dat het spoor in de nieuwste tijd dateert. Het laatste greppeltje loopt door in werkputten 3 tot 6 (WP3S2, WP4S2, WP5S1, WP6S8). Vondstmateriaal uit het greppeltje omvat een wandfragment rood geglaazuurd aardewerk uit WP4S2 en een randfragment rood geglaazuurd aardewerk van een teil en een wandfragment faience uit WP6S8, die het spoor dateren vanaf de 17de eeuw.

Fig. 14: Coupe van WP2S1

Fig. 15: Coupe WP2S2

Fig. 16: WP2S3

Fig. 17: WP3M1

Ook werkput 3 leverde enkele greppels op. Een eerste greppel (WP3S1) heeft een donkere grijsblauwe gevlekte vulling. Een tweede greppel (WP3S2), loopt verder op WP2S4 (zie hoger). Daarnaast werden, meer naar het zuiden toe, muurresten aangetroffen (WP3M1, Fig. 17). De muurresten bakenen een achthoekig grondplan af en kunnen waarschijnlijk toegeschreven worden aan een prieeltje. Het gaat om een bakstenen muur, die opgebouwd is uit bakstenen met een formaat van 22 x 10 x 5/6 cm. De muur is opgebouwd in het zogenaamde staand verband en

de mortel is een zeer harde kalkmortel. Gezien de mortel een hoge hardheid heeft, lijken de muurresten eerder in de tweede helft van de 20ste eeuw gesitueerd te kunnen worden. Rond het prieeltje is de ondergrond sterk geroerd (WP3S3).

Werkputten 4-6 (noordwesten)

De aangetroffen sporen in deze zone sluiten aan bij het beeld van de vorige zone. Het omvat in hoofdzaak greppels met een donkergrijze tot donkerbruine homogene vulling en een noordwest-zuidoost oriëntatie. De greppel WP6S4 bevatte een rand- en wandfragment rood geglazuurd aardewerk van een kom, wat het spoor in de nieuwe tijd dateert. Een andere greppel, WP6S5, bevatte een bodemfragment rood aardewerk met tinglazuur en een randfragment van een bord in industrieel wit aardewerk. De vondsten dateren het spoor in de nieuwste tijd.

Fig. 18: WP5S2 en S3

Fig. 19: WP6S2

Verder zijn er enkele greppels of uitbraaksporen aanwezig, die heel wat puin bevatten. Het gaat om sporen WP5S2, WP5S3 (Fig. 18) en WP6S10. Verder zijn in deze zone enkele kuilen aanwezig. Deze groep omvat WP6S2 (Fig. 19), WP6S6, WP6S7 en WP6S9. De kuilen hebben een licht- tot donkergrijze gevlekte vulling. WP6S9 viel op door de aanwezigheid van heel wat bouwpuin.

Werkputten 7-9 (zuiden)

In werkput 7 werden twee muurresten aangetroffen. De eerste muur bestaat uit bakstenen die op hun kant gezet zijn. De bakstenen hebben een afmeting van 18 x 8 x 4,5 cm en de mortel is een harde witgrijze kalkmortel. Het muurtje heeft een afgebogen rand en is misschien te interpreteren als een tuinmuurtje. De tweede muur bestaat uit bakstenen met een afmeting van 18 x 8 x 4 cm, opgebouwd in het Vlaams verband. Ook hier bestaat de mortel uit een harde witte kalkmortel.

Fig. 20: WP8S1-4

Fig. 21: WP9S3-4

De overige sporen in werkput 7 omvatten een leiding (WP7S1) en enkele puinkuilen. In één van deze puinkuilen, WP7S2, werd een randfragment industrieel wit aardewerk van een casserole aangetroffen, evenals een randfragment industrieel wit aardewerk van een bord en een randfragment ongeglazuurd rood aardewerk van een bloempot. De vondsten dateren het spoor in de nieuwste tijd.

In werkput 8 werden twee kuilen aangetroffen (WP8S2 en WP8S3) met een homogene donkere grijsbruine vulling en twee grotere verstoringen met een lichtbruine gevlekte vulling (WP8S1 en WP8S4, Fig. 20). Tot slot werd ook in werkput 9 een leiding aangetroffen (WP9S1), gevolgd door enkele kuilen met een lichtbruine homogene vulling of een donkerbruine gevlekte vulling. Twee daarvan zijn te beschouwen als puinkuilen (WP9S3, Fig. 21 en WP9S5).

4.4 Besluit

Uit onderzoek van de aanwezige sporen blijkt dat het gaat om greppels, kuilen en muurresten, die gedateerd kunnen worden in de nieuwe of nieuwste tijd. Er werden geen sporen met een oudere datering aangetroffen op het terrein.

5 Waardering

De aanwezige sporen omvatten greppels, kuilen en muurresten, die gedateerd kunnen worden in de nieuwe of nieuwste tijd.

Beleving

De belevingswaarde in functie van schoonheid en herinneringswaarde is niet van toepassing aangezien de aangetroffen archeologische resten niet meer zichtbaar zijn aan het oppervlak en ook niet herinnerd worden door mensen uit de omgeving.

Fysieke kwaliteit

- Gaafheid
 - De gaafheid van het terrein lijkt matig tot goed.
- Conservering
 - Gezien de natte eigenschappen van de bodem in het noorden van het terrein, is de bewaring van organisch materiaal mogelijk. Gezien de droge eigenschappen van de bodem in het zuiden van het terrein, lijkt de bewaring van organisch materiaal niet te verwachten.

Inhoudelijke kwaliteit

De grachtstructuren lijken van inhoudelijke kwaliteit eerder beperkt op archeologisch vlak. Hun belangrijkste informatiewaarde is hun functie als perceelsgrenzen. Hun informatieve waarde lijkt dan ook vooral te liggen op historisch-ecologisch vlak. Ook de aanwezigheid van de overige sporen heeft een beperkte inhoudelijke kwaliteit.

Het archeologisch onderzoek van het terrein heeft echter wel een inhoudelijke kwaliteit, in de zin dat het informatie bijdraagt aan de landschapsarcheologie, en verder ook aan een holistische 'culturele biografie' van het landschap. Dit is interessant om de aard, verspreiding en 'kwaliteit' van het archeologisch erfgoed te kunnen inschatten.²⁰

²⁰ http://www.onderzoeksbalans.be/onderzoeksbalans/archeologie/methoden_en_technieken/terreinevaluatie/inleiding

6 Analyse van de geplande situatie: effecten

Door middel van een analyse van de geplande situatie wordt onderzocht op welke wijze en in welke mate de effecten, zijnde de geplande ingreep in de bodem, de aanwezige archeologische waarden zal beïnvloeden. Dit maakt mogelijk om voor de verschillende effecten, adviezen op te stellen.

Fysieke aantasting van archeologische waarden

De aanleg van de verkaveling noodzaakt een aantal bodemingrepen die tot op zekere diepte het bodemarchief volledig zullen vergraven.

Aantasting ensemblewaarde van archeologische waarden

De ensemblewaarde van de archeologische waarden is vrij goed bewaard. De geplande bodemingreep zal dus de ensemblewaarde sterk aantasten.

Degradatie van archeologische waarden

De kans op bewaring van organisch materiaal is doorgaans beperkt.

Deformatie van archeologische waarden

Als gevolg van de druk uitgeoefend door de in te planten gebouwen, zal ook een deel van de onderliggende bodem die niet onmiddellijk fysiek aangetast is, gecompacteerd worden. Ook de zware werfmachines zullen de bodem enigszins verstoren in de zones die niet onmiddellijk fysiek worden aangetast.

7 Aanbevelingen

7.1 Adviezen

Op basis van de waardering van de aangetroffen archeologische resten en analyse van het geplande grondverzet, worden voor het onderzoeksgebied de volgende opties overwogen:

Door de aanwezigheid van een aantal verstoringen en de aanwezigheid van sporen die op archeologisch vlak eerder geringe informatiewaarde blijken te hebben, lijkt een verder onderzoek slechts geringe informatie op te leveren. Bijgevolg wordt een vrijgave van het terrein voorgesteld.

8 Bibliografie

8.1 Publicaties

Bartholomieux, B./B. De Smaele/J. Hoorne/A. Verbrugge, 2007: *Sint-Denijs-Westrem - Flanders Expo Zone 3 / IKEA : Archeologisch vooronderzoek van 3 tot 21 december 2007 (stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen)*, Gent.

Charles, L./M.-C. Laleman/D. Lievois/P. Steurbaut, 2008: *Van walsites en speelhoven. Het vrije van Gent bij Jacques Horenbault (1619)*, Gent.

Hoorne J., 2010: *Sint-Denijs-Westrem - Flanders Expo Infrastructuur: Zone 1 wegkoffer, zone 3 wegkoffer bis, zone 5 brug noord. Archeologisch onderzoek van 10 mei tot 25 november 2010 (stad Gent, prov. Oost-Vlaanderen)*, Gent.

Hoorne J./B. Bartholomieux/C. Clement/G. De Doncker/L. Messiaen/A. Verbrugge, 2008: *Sint-Denijs-Westrem - Flanders Expo Zone 2 & 3: Archeologische wegkofferbegeleiding van 13 mei tot 7 juli 2008 (stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen)*, Gent.

Hoorne J./B. Bartholomieux/W. De Clercq/G. De Mulder, 2009: *Sint-Denijs-Westrem - Flanders Expo Zone 1: Archeologisch onderzoek van 25 juni tot 15 november 2007 (stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen)*, Gent.

Hoorne J./G. De Mulder/C. Ryssaert/B. Bartholomieux/M. Berkens/G. De Doncker/N. Iserbyt/S. Klinkenborg, 2007: *Sint-Denijs-Westrem - Flanders Expo Zone 1 & 2. Archeologisch vooronderzoek en wegkofferbegeleiding van 12 tot 23 juni en van 27 augustus tot 28 september 2007 (stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen)*, Gent (UGent Archeologische Rapporten 9).

Hoorne J./L. Messiaen, 2009: *Sint-Denijs-Westrem - Flanders Expo Zone 2/Parkeertoren. Archeologisch vooronderzoek van 2 tot 12 juni 2009 (stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen)*, Gent.

Messiaen L., 2010: *Sint-Denijs-Westrem - Flanders Expo Zone 5 / ECPD: Archeologisch vooronderzoek van 22 maart tot 2 april 2010 (stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen)*, Oudenaarde.

Messiaen L./B. Bartholomieux, 2008. *Sint-Denijs-Westrem Flanders Expo Zone 5: Archeologische wegkoffer- en rioleringsbegeleiding en opgraving bufferbekken van 4 augustus tot 2 september 2008 (stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen)*, Gent.

Vanholme, N., 2006: *Inventarisatie van de Landschappelijke, Bouwhistorische en Archeologische relictten van Afsnee. Een basis voor geïntegreerd erfgoedbeheer*, Antwerpen (Onuitgegeven Masterthesis Hoger Instituut voor Architectuurwetenschappen Henry van de Velde).

Vermeulen, F., 1992: *Tussen Leie en Schelde. Archeologische inventaris en studie van de Romeinse bewoning in het zuiden van de Vlaamse Zandstreek*, Gent (Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks nr. 1).

8.2 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2011)
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Centraal Archeologische Inventaris (2011)
<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2011)
<http://dov.vlaanderen.be>

Nationaal geografisch instituut (2011)
<http://www.ngi.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2011)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be>

9 Bijlagen

9.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing

9.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.

9.3 Archeologische periodes

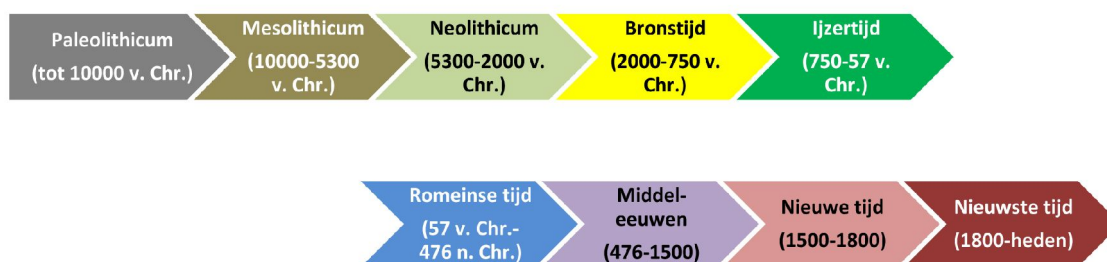

Fig. 22: Archeologische periodes

9.4 Lijst van plannen en tekeningen

Plan 1: Situering
 Plan 2: Detail 1
 Plan 3: Detail 2
 Plan 4: Ontwerpplan

Tekeningen: Profiel- en coupetekeningen

9.5 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

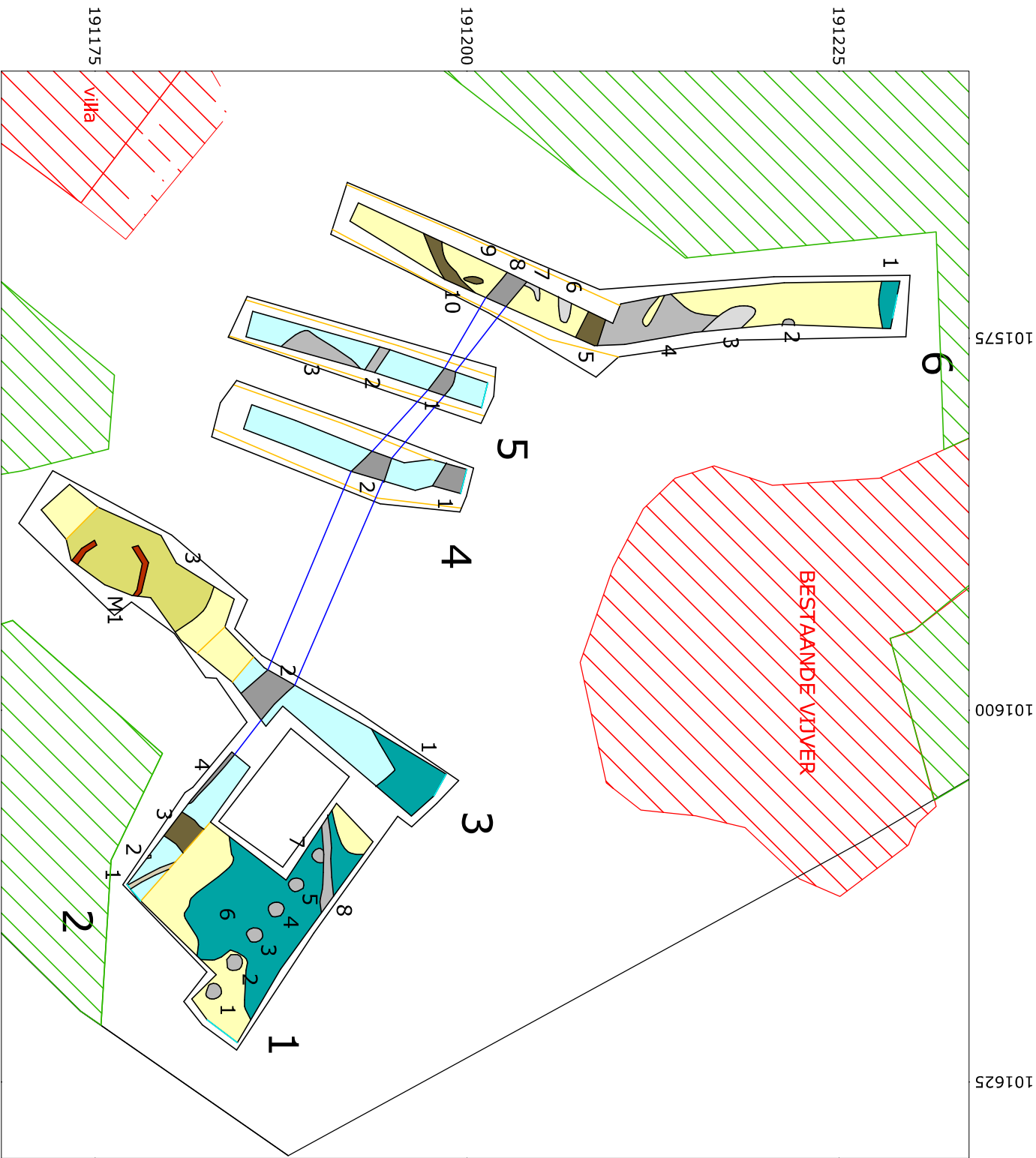
Archeologisch vooronderzoek St-Denijs-Westrem - Beukenlaan Plan 1 Situering

- Niet onderzoekbare zone
- Werputten
- Te behouden bomen
- Structuur

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan
All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek

St-Denis-Westrem - Beukenlaan

Plan 2 Detail 1

Niet onderzoekbare zone

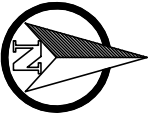
Werkputten

Te behouden bomen

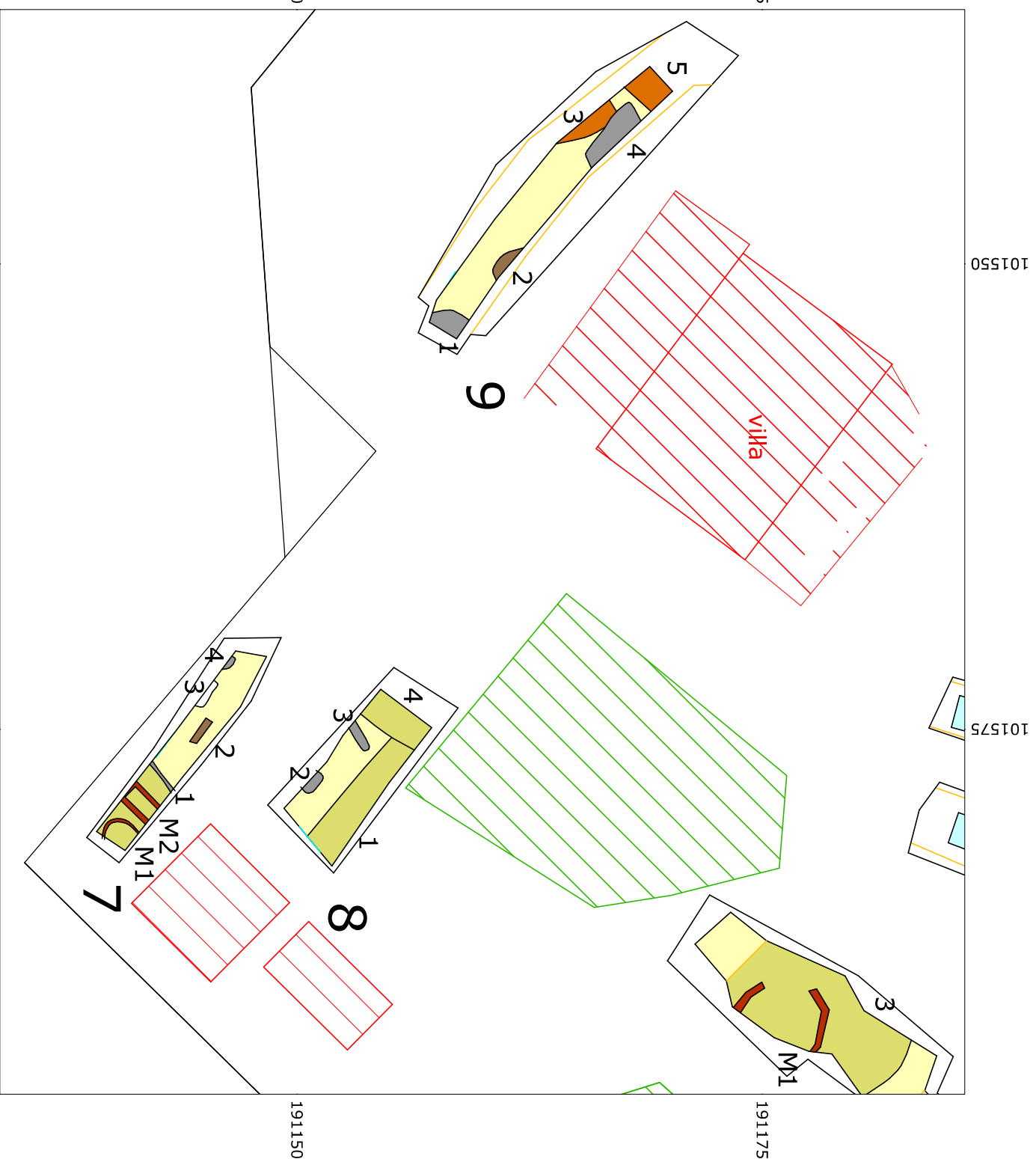

Structuur

Formaat: A4
ID: Grondplan
All-Archeo bvba

Coördinaten in Lambert 72

Archeologisch
vooronderzoek
St-Denijs-Westrem -
Beukenlaan

Plan 3 Detail 2

Niet onderzoekbare zone

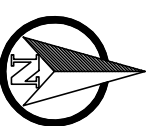
Werkputten

Te behouden bomen

Struktur

Coordinaten in Lambert 72

Format: A4
ID: Grondplan

Archeologisch vooronderzoek

St-Denijs-Westrem - Beukenlaan

Plan 4 Ontwerpplan

Niet onderzoekbare zone

Werkputten

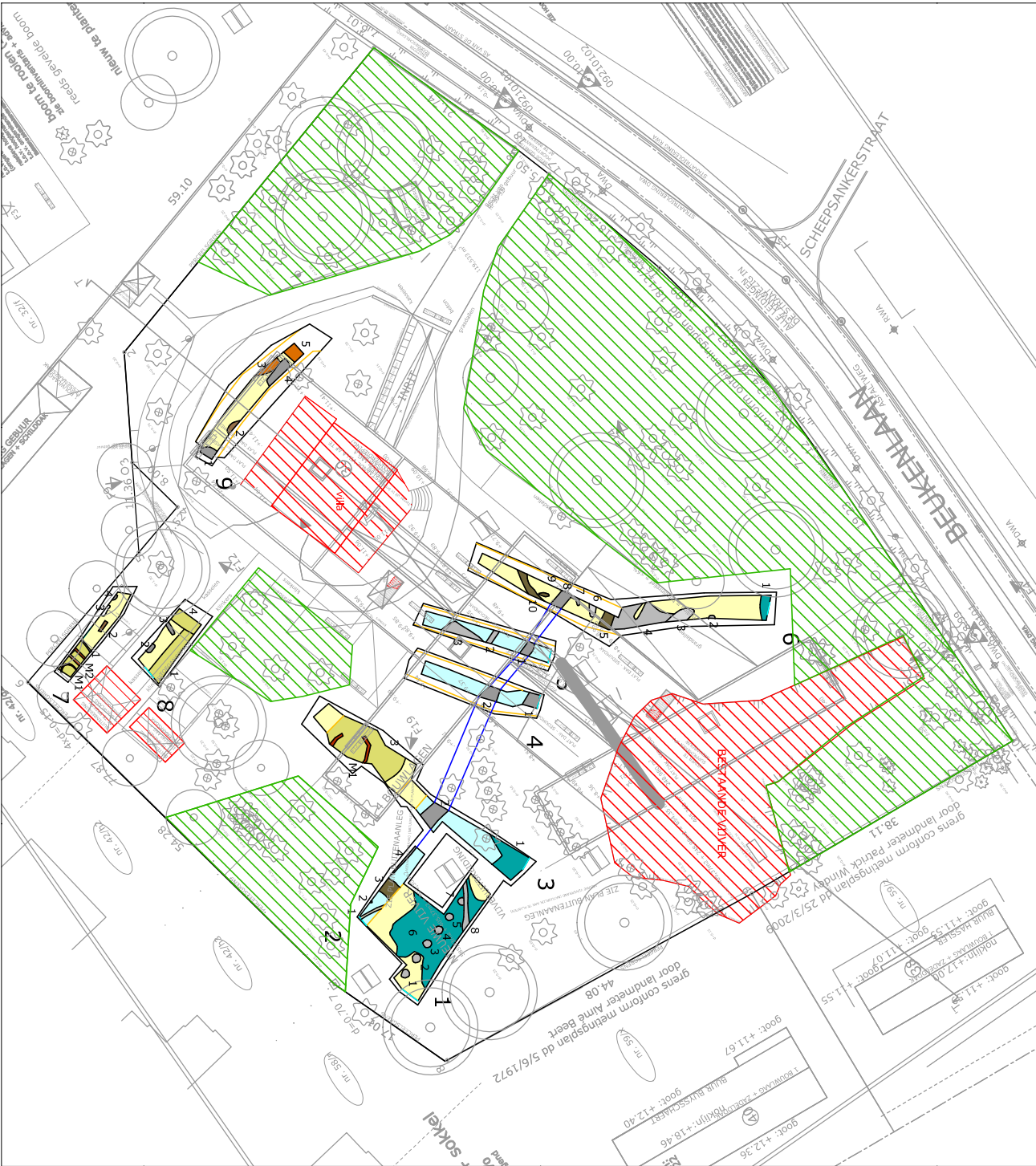
Te behouden bomen

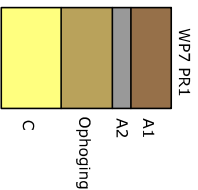
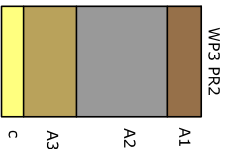
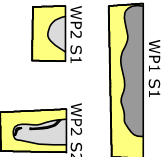
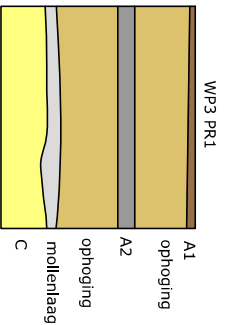
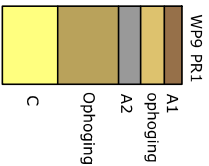
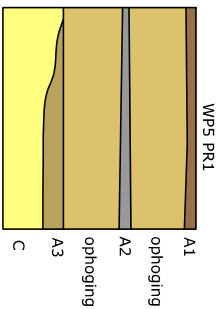
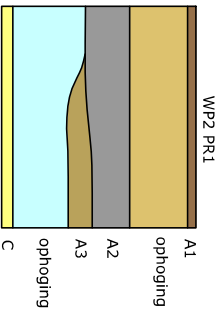
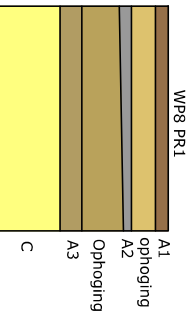
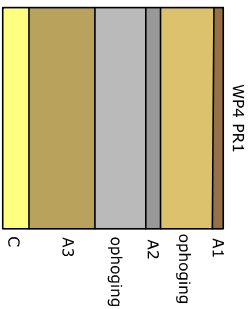
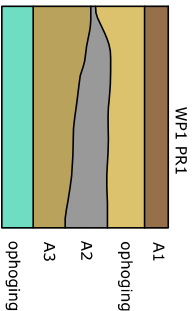
Structuur

1

Coördinaten in Lambert 72

Format: A4
ID: Grondplan
All-Archeo bvba

1 m